

### สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในคดีทำร้ายร่างกาย : ศึกษาเฉพาะกรณีในชั้นอุทธรณ์” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาแนวคิดหลักการ วิธีการพิจารณาพิพากษาคดี และดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาโดยทั่วไป และในระดับชั้นอุทธรณ์ ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในคดีทำร้ายร่างกายในชั้นอุทธรณ์ และเพื่อแสวงหาและกำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในคดีทำร้ายร่างกายในชั้นอุทธรณ์

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าศาลเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมและเป็นผู้ที่มีอำนาจชี้ขาดตามน้ำหนักพยานหลักฐานว่า จำเลยกระทำการที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดหรือไม่และควรได้รับโทษเท่าใด ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคเป็นศาลชั้นกลางมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาที่คู่ความในศาลชั้นต้นอุทธรณ์ขึ้นไป ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้คดีสิ้นสุดที่ศาลชั้นต้น หรือห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายอุทธรณ์ การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคนั้น โดยปกติผู้พิพากษาจะเพียงแต่ตรวจสำนวนที่ส่งขึ้นไปจากศาลชั้นต้นแล้วทำคำพิพากษา มิได้ออกพิจารณาโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลยโดยนั่งบัลลังก์เหมือนการพิจารณาของศาลชั้นต้น แม้กฎหมายจะบัญญัติให้อำนาจกระทำได้ก็ตาม ใน การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีผู้พิพากษา 3 คน เป็นองค์คณะ โดยใช้มติเสียงข้างมาก แต่ถ้าประธานศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลอุทธรณ์ภาคเห็นสมควรจะ ให้วินิจฉัยโดยมติที่ประชุมใหญ่ของศาลอุทธรณ์หรือ ศาลอุทธรณ์ภาคก็ได้ การกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายประกอบไปด้วยผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ฝ่าย คือ ผู้กระทำความผิดฝ่ายหนึ่งและเหยื่ออีกฝ่ายหนึ่ง รัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่นำคดีขึ้นสู่ศาลโดยผ่านทางพนักงานอัยการ และเหยื่อซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการประกอบอาชญากรรมของผู้กระทำความผิดก็มีสิทธิ์ที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลได้เช่นเดียวกัน สำหรับการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นหากเป็นกรณีทำร้ายร่างกายทั่ว ๆ ไปไม่มีเหตุฉกรรจ์ กฎหมายบัญญัติระวางโทษไว้จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดในลักษณะนี้ต้องเริ่มต้นที่ศาลแขวงใน

กรณีทำร้ายเป็นเหตุให้ผู้ถูกทำร้ายได้รับอันตรายสาหัส กฎหมายบัญญัติระวางโทษไว้ให้จำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 10 ปี คดีอยู่ในอำนาจของศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลอาญารุงเทพใต้ และศาลอาญารธนบุรีแล้วแต่กรณี องค์คณะผู้พิพากษาประสพการณ์ และอายุการทำงานของผู้พิพากษารวมตลอดถึงวิธีพิจารณาและวัฒนธรรมองค์กรเหล่านี้มีความแตกต่างกันจึงส่งผลกระทบต่อคำพิพากษาศาลชั้นต้น และเมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงก็อาจส่งผลกระทบต่อดุลพินิจของศาลสูงด้วย มีคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคหลายเรื่องที่มีรูปแบบมองเฝิน ๆ ก็คล้ายกัน แต่ศาลกลับใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกัน ในบางครั้งก็ใช้ดุลพินิจที่มีผลไปในทางตรงข้ามเลยทีเดียว

การศึกษาค้างนี้เป็นการศึกษาโดยสำรวจแนวคิดของผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคที่มีที่ตั้งของศาลอยู่ในกรุงเทพมหานคร รวม 8 ศาล ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในชั้นอุทธรณ์ และมีผลอย่างไร ผู้ศึกษาได้ศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารด้านวิชาการ และศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในการอำนวยการควบคุมดูแลการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นอุทธรณ์รวมตลอดทั้งเคยเป็นผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีในชั้นอุทธรณ์มาแล้วอย่างมากมายจำนวน 6 ท่าน และใช้แบบสอบถามแก่ผู้พิพากษาซึ่งปฏิบัติราชการอยู่ในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคที่มีที่ทำการในกรุงเทพมหานคร มีกลุ่มประชากรที่เก็บข้อมูลจำนวน 272 คนสามารถเก็บข้อมูลได้ 102 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ในคดีทำร้ายร่างกาย และส่วนที่ 3 ความเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค 6 ท่าน ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยหาค่า ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่ามัธยิมเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยเสนอผลการศึกษารูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยายและการวิเคราะห์จากแบบสอบถามสามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

### สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษารูปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

#### 1. ข้อมูลทั่วไปของประชากรศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นชายร้อยละ 89.20 อายุระหว่าง 51 ปี ถึง 55 ปี ร้อยละ 52.90 อายุระหว่าง 46 ปี ถึง 50 ปี ร้อยละ 31.40 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ทางกฎหมาย ร้อยละ 62.70 ปริญญาโท ร้อยละ 25.50 และ ปริญญาเอก ร้อยละ 1.00 ประสบการณ์การทำงานก่อนดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา เป็นทนายความ ร้อยละ 50 เป็นนิติกร ร้อยละ 38.20 และเป็นพนักงานอัยการร้อยละ 10.80 ประสบการณ์การทำงานเป็นผู้พิพากษาศาล อุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค ตั้งแต่ 1 ปี ถึง 3 ปี ร้อยละ 34.30 ตั้งแต่ 4 ปี ถึง 6 ปี ร้อยละ 20.60 ตั้งแต่ 6 ปี ถึง 10 ปี ร้อยละ 17.60 และ น้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 15.70

#### 2. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในคดีทำร้ายร่างกายในชั้นอุทธรณ์

จากการศึกษาพบว่า ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ได้ใช้ปัจจัย ทั้ง 3 ปัจจัย มาพิจารณาประกอบกัน อันเป็นการผสมผสานความรู้และแนวคิดทางอาญาวิทยา ของสำนักคิดต่าง ๆ ความรู้และแนวคิดทางทฤษฎีการลงโทษ และความรู้และแนวคิดในทฤษฎี เหยื่อวิทยาเพื่อใช้เป็นดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือกำหนดมาตรการที่จะใช้ให้เหมาะสมแก่ จำเลยผู้กระทำความผิด ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย จึงมีผลกระทบต่อดุลพินิจของผู้พิพากษาศาล อุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคตามระดับความสำคัญลดหลั่นกันไปโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. ปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับคดี กระบวนการยุติธรรม และคำพิพากษาศาลชั้นต้น
2. ปัจจัยที่เกิดจากผู้กระทำความผิด
3. ปัจจัยที่เกิดจากผู้เสียหาย

เมื่อจำแนกตามรายปัจจัยแล้วพบว่า ในแต่ละปัจจัยมีปัจจัยย่อยที่มีผลกระทบต่อ ดุลพินิจของผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคเรียงลำดับดังนี้

ปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับคดี กระบวนการยุติธรรม และคำพิพากษาศาลชั้นต้น มีปัจจัยย่อยที่ส่งผลกระทบต่อดุลพินิจของผู้พิพากษา 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรม ด้านตัวบทกฎหมาย และด้านตัวบทกฎหมายและปัจจัยด้านคำพิพากษาศาลชั้นต้น ตามลำดับ ด้านบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมพบว่า ความละเอียดรอบคอบของพนักงาน

สอบสวนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ศาลใช้ดุลพินิจในการลงโทษให้แม่นยำขึ้น เพราะตำรวจเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมองค์กรแรกที่สัมผัสกับพยานหลักฐานในคดี ในขณะที่พยานหลักฐานและร่องรอยยังไม่ถูกปิดเบือน การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติการส่งผลกระทบลงมาโดยพบว่า การที่ศาลชั้นต้นพิพากษาคดีโดยไม่มีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะพินิจจำเลยก่อน ทำให้การพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์มีข้อมูลในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำเลยน้อยกว่ากรณีสืบเสาะพินิจจำเลยก่อน และความเห็นของพนักงานคุมประพฤติเป็นข้อมูลส่วนสำคัญส่วนหนึ่งนำไปประกอบดุลพินิจ ว่าควรจะรอการลงโทษหรือไม่ ด้านตัวบทกฎหมาย พบว่าคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล และคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นจำคุก ในชั้นสอบสวนที่พนักงานอัยการนำเสนอต่อศาลส่งผลกระทบในระดับสูงมากเพราะเป็นเหตุที่จะลดโทษแก่จำเลยได้ คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงหรือคู่ความอุทธรณ์ แต่เฉพาะในข้อกฎหมายและการที่คู่ความไม่ยื่นอุทธรณ์ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ส่งผลกระทบลงมาเพราะผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคชั้นอุทธรณ์ต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นรับฟังมาและไม่สามารถใช้ดุลพินิจในการแก้ไขโทษของจำเลยได้ การที่ภาครัฐออกพระราชบัญญัติล้างมลโทษให้แก่ผู้ที่เคยต้องโทษก็มีผลกระทบเพราะเป็นเหตุให้ศาลไม่สามารถใช้ดุลพินิจเพิ่มโทษแก่จำเลยเพราะเหตุกระทำผิดซ้ำซากได้ ด้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นพบว่า การจัดองค์คณะผู้พิพากษาของศาลชั้นต้น มีผลกระทบน้อยที่สุดเพราะศาลเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่ก่อตั้งมาเป็นเวลานานกว่า 100 ปี มีพัฒนาการ แนวปฏิบัติและวัฒนธรรมองค์กรที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน มีบัญญัติตราโทษ (ยี่ต็อก) คู่มือ และแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ให้ปฏิบัติไปในทางเดียวกัน อีกทั้งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรืออธิบดีผู้พิพากษามักจะมอบหมายคดีให้แก่องค์คณะผู้พิพากษาให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และความชำนาญของผู้พิพากษา

ปัจจัยที่เกิดจากผู้กระทำความผิด มีปัจจัยย่อยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจของผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค 2 ด้าน คือ ด้านความประพฤติกและเจตนาของผู้กระทำ ความผิดมีผลกระทบสูงสุดเพราะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดที่จะชี้ว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ ส่วนด้านปัจจัยส่วนตัวของผู้กระทำความผิด มีผลกระทบลงมาด้านความประพฤติกและเจตนาของผู้กระทำความผิดพบว่า สภาพ พฤติการณ์ และความรุนแรงในการกระทำความผิด ของจำเลยเป็นข้อที่นำมาคำนึงในการกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลย มีผลกระทบสูงสุด ระดับของเจตนาร้ายเช่น จำเลยมีเจตนาจะทำร้ายให้เป็นอันตรายสาหัส และมูลเหตุชักจูงใจในการกระทำความผิดของจำเลย มีผลกระทบในระดับรองลงมา ด้านปัจจัยส่วนตัวของผู้กระทำความผิดพบว่า การสำนึกผิดและการชดใช้ค่าเสียหายของจำเลยมีผลกระทบ

สูงที่สุด และประวัติการกระทำความผิดของจำเลย มีผลกระทบในระดับใกล้เคียงกัน เพราะเป็น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของสังคม ซึ่งศาลนำมาเป็นเหตุที่จะลงโทษสถานเบาหรือ รอกการลงโทษ ส่วนปัจจัยด้าน อายุ ความประพฤติดี สภาวะแห่งจิต ความวิกลจริต อาชีพ ความมั่นคงของการทำงานที่ทำ การทำประโยชน์แก่สังคม ระดับสติปัญญาต่ำ ความตั้งใจศึกษา เล่าเรียน และผลการเรียนดี อันเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของจำเลยโดยเฉพาะมีผลกระทบในระดับ ถัดลงมา และศาลใช้เป็นเหตุผลประกอบดุลพินิจที่จะลงโทษสถานเบาหรือรอกการลงโทษหรือไม่ เช่นเดียวกัน

ปัจจัยที่เกิดจากผู้เสียหาย มีปัจจัยย่อยที่มีผลกระทบต่อดุลพินิจของผู้พิพากษา ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค 3 ด้าน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด มีผลกระทบมากที่สุด ด้านเพศและประเภทของผู้เสียหายมีผลกระทบรองลงมา และด้านความ ประพฤติของผู้เสียหายมีผลกระทบน้อยที่สุด ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิด พบว่า ผู้พิพากษาเห็นว่า การทำร้ายกันเล็กน้อย ๆ ของคนชุมชนเดียวกัน หากลงโทษรุนแรงก็จะทำให้ เกิดความบาดหมางลูกหลาน บั่นทอนความเข้มแข็งของชุมชน การนำกระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์มาใช้อย่างได้ผล จำทำให้เกิดผลดีด้วยกันทุกฝ่าย ชุมชนก็จะเข้มแข็ง สามารถต้านทาน ต่ออาชญากรรมได้ ปัจจัยย่อยด้านนี้จึงมีผลกระทบสูง ด้านเพศและประเภทของผู้เสียหาย พบว่า ผู้พิพากษาส่วนใหญ่เห็นว่า เด็ก คนชรา บุคคลวิกลจริต ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และทำหนังสือที่อ่อนแอ เป็นบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ต้องได้รับความคุ้มครองเป็น พิเศษ ศาลจึงนำมาเป็นข้อคำนึงที่จะลงโทษสูงกว่าทำร้ายผู้ชายทั่วไป ด้านความประพฤติของผู้เสียหาย พบว่า ปัจจัยในด้านนี้จึงมีผลกระทบต่อดุลพินิจของผู้พิพากษาน้อย เพราะเมื่อจำเลย เลือกที่จะกระทำความผิดก็ต้องรับผิดชอบคือรับโทษตามความผิดที่ได้กระทำ แม้จะนำเอาปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติของผู้เสียหายมาเป็นข้อคำนึงในการใช้ดุลพินิจ แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ทำ ให้จำเลยพ้นผิดไปได้คงเป็นแต่ให้รับผิวน้อยลงเท่านั้น

ปัญหาและอุปสรรคโดยภาพรวมทั้ง 3 ปัจจัยคือ การที่มีกฎหมายห้ามมิให้ คู่ความอุทธรณ์ข้อเท็จจริง สำหรับคดีที่มีอัตราโทษต่ำ หรือการที่คู่ความไม่อุทธรณ์ในข้อเท็จจริง เป็นการผูกมัดศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ให้จำต้องฟังข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามที่ศาลชั้นต้น ฟังมา และไม่อาจรับฟังเป็นอย่างอื่นได้แม้จะไม่เห็นด้วย ศาลมีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติการณ์ในการ กระทำความผิด ข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด และข้อมูลเกี่ยวกับเหยื่อน้อย พยานหลักฐาน บางอย่างไม่ได้นำเสนอต่อศาล หรือไม่มีการสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา

ทำให้การใช้ดุลพินิจไม่แม่นยำและ ไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร และส่งผลแก่การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคด้วย

#### ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. สำนักงานศาลยุติธรรมควรเป็นเจ้าภาพผลักดันให้มีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้มีการสืบเสาะและพินิจจำเลยก่อนมีคำพิพากษาในคดีทำร้ายร่างกายทุกคดี และให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ส่งบันทึกการสอบสวนแก่ศาลในกรณีที่ยังไม่มีการรับสารภาพในชั้นพิจารณาของศาล
2. สำนักงานศาลยุติธรรมควรเป็นเจ้าภาพผลักดันให้มีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลดข้อห้ามอุทธรณ์ข้อเท็จจริงในน้อยลง เพื่อให้คู่ความได้มีโอกาสคัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่รับฟังข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง
3. สำนักงานศาลยุติธรรมควรเป็นเจ้าภาพผลักดันให้มีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพิ่มอำนาจศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคให้มีอำนาจรับฟังข้อเท็จจริงที่แตกต่างไปจากข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นรับฟังมา และแก้ไขเปลี่ยนแปลงดุลพินิจของศาลชั้นต้น หากเห็นว่าศาลชั้นต้นฟังมาไม่ถูกต้อง แม้ว่าคดีจะต้องห้ามอุทธรณ์ข้อเท็จจริงก็ตาม
4. สำนักงานศาลยุติธรรม ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ควรให้ความรู้แก่ศาลชั้นต้นในปัญหาข้อขัดข้องดังกล่าวเพื่อให้ปฏิบัติเสียให้ถูกต้อง จะได้ไม่เป็นปัจจัยกระทบต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในชั้นอุทธรณ์ต่อไป
5. ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ควรนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ให้มากขึ้นและควรถือเป็นทางเลือกลำดับต้น ๆ ของการพิจารณาคดีทำร้ายร่างกายเพื่อลดการใช้ดุลพินิจในการลงโทษของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค

#### ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดจากผู้กระทำผิด ต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในคดีทำร้ายร่างกายในชั้นอุทธรณ์
2. ควรศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดจากเหยื่อ ต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในคดีทำร้ายร่างกายในชั้นอุทธรณ์

3. ควรศึกษาวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิง  
สมานฉันท์มาใช้ในคดีทำร้ายร่างกาย ต่อดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์  
และศาลอุทธรณ์ภาค